

"קדושים תהיו" [לפי פירוש רמח"ל]

[פרשת קדושים, שנת תשס"ו – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי.
הבהרה: בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

- הקב"ה ייעד לעם ישראל: "והייתם לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ה). – כיצד נקיים זאת?
- א. **רש"י** בתחילת פרשתנו (ויקרא יט, ב) ביאר מלים "קדושים תהיו": "הוּו פרושים מן העריות ומן העבירה".
- ב. אבל **רמב"ן** (שם) חולק עליו, וסבור כי ענינה – להיות פרושים מכל שאר התאוות כולן, כמו אכילה וכיו"ב. זו לשונו: "כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים [ולא אסרה שאר תאוות] וכו'. והנה יהיה [האדם] נבל ברשות התורה? לפיכך בא הכתוב וציוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות וכו' וישמור פיו ולשונו (מהתגאל) [מלהתגעל] ברבוי אכילה ומן הדיבור הנמאס. וכו'. ועיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במותרות ובכיעורים" עכ"ל.
- ג. הקשה עליו "**הכתב והקבלה**" כי מי שאוסר את עצמו במה שמותר לו שמא יש לקרוא לו בכינוי "חסיד", ולא "קדוש"? אלא כוונת פסוקנו, **שיהיה האדם פרוש מכל הנאה גשמית ויתעורר לפעילותו הגופנית מפני צורך שכלי**. כי על האדם להיות מחושב ומתוכנן, ועושה דבריו לפי ההגיון, ולא מפני חושניות גופנית.

ותמוה הדבר, כיצד שלשה מפרשים הללו, ראשונים במעלה, אמרו דברים כה מחולקים זה מזה, כה שונים זה מזה? וכיצד נברר מי השכיל לפרש את המושג על אמיתותו?

הטוב ביותר הוא, אם נברר את השורש העברי [הבסיס האטימולוגי] של מלת "קודש".

בתחום זה של חקרי לשון, הגדיל לעשות **רבי שמשון רפאל הירש**.

בסוף כרך "דברים" ישנה רשימה ארוכה מחידושי הלשוניות.

שם בענין "קודש" כתב: "שורש 'קודש' מציין את ההחלטיות הגמורה, שהיא למעלה מכל ניגודים; התמסרות מוחלטת שלא תועם על ידי כל מאבק. ומכאן 'קדוש' [הוא] = מי שהתמסר בשלמות לכל טוב ונעלה, עד שפסק בקרבו כל מאבק עם החושניות". (ביאורו על בראשית ב, ג).

והוסיף בזה דברים נוספים בביאורו לשמות (טו, יא) מדוע הקב"ה הוא "נאדר בקודש".

כלומר איננו משועבד לרצונות שפלים המתנגדים אל הטוב המוחלט.

כאשר מתבוננים בעצם אותיות "קדש", מיד מזדקרת לפני האדם מלת "גודש". האסוציאציה [ההקשר] איננה כה מופלגת. כי הנה בברכת המזון אנו רגילים להתחנן בברכה השלישית: "וּנָא אַל תַּצְרִיכֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ לֹא לִידֵי מִתְנַת בֶּשֶׂר וְדָם וְלֹא לִידֵי הַלְוָאתֶם, כִּי אִם לִידֵךְ הַמְּלָאָה הַפְּתוּחָה הַקְּדוּשָׁה וְהַרְחֵבָה, שְׁלֵא נָבוֹשׁ וְלֹא נִכְלָם לְעוֹלָם וְעַד". ובסידור תפילות "אוצר התפילות" (שעם פירוש "עיון תפלה" של ר' חנוך זונדל מוילנא, מחבר עיון יוסף על עין יעקב" ועל מדרש רבה ועוד) כותב כאן כי במקום "לידך המלאה הפתוחה והקדושה" יש הגורסים "לידך המלאה הפתוחה והגדושה". וביאורו: "מלשון התלמוד 'מקום שנוהגים למחוק לא יגדוש, לגדוש לא ימחוק' (ב"ב פח ע"ב) ופירש ספר 'הערוך' (גדש א') ענינה תוספת שעולה למעלה מן המדה, כמו גדיש [מלה מהמקרא] עכ"ל.

וכאשר מעיינים בתוכן המלים, באמת צריך ביאור מה קשר למזונותינו ל"ידו הקדושה של הקב"ה"? אבל בצירוף "מלאה ופתוחה, טוב להוסיף "גדושה".

ובסידור המפורסם "צלותא דאברהם" (של הגאון מטשעכנאו, עם ביאור הרב יעקב ורדיגר, ח"ב עמ' תקכא) הביא חילוף גירסא זו בשם הבעל שם טוב זצ"ל! וכתב על כך "והיא גירסא נכונה מאד. ופירושה עודף מן המדה המצומצמת" עכ"ל.

ובזה נבין לנכון שורש מלת "קודש", שהיא שלימות המדה עד שיש אפילו גודש הצף למעלה ממגבלות הכלי. וזה מתקשר יפה לדברי רש"ר הירש ודברי "הכתב והקבלה" הנ"ל, שכאשר יש הבנה שכלית ועיון הגיוני, אין אדם נמשך אחרי תאוות חושניות שהן ללא צורך אמיתי ולפעמים אף מזיקות לבריאות האדם. האדם מתמלא תוכן של ממש. כאשר האדם עסוק בחיובי, איננו נוטה ואיננו מתקלקל לעסוק בדברים שהם שליליים!

ובזה נגיע לדברי **רמח"ל** אשר גם הוא עסק בביאור מדת "קדושה" בפרק אחרון של ספרו "מסילת ישרים". שם מבאר כי האיש הקדוש הוא דומה לבית המקדש ולמזבח. הא כיצד?
זו לשונו: **"כללו של דבר, ענין הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלוהיו עד שבשום מעשה אשר יעשה לא יפרד ולא יזוז מה' ית'. וכו'. ואמנם זה [יתקיים] בהיות שכלו ודעתו קבועים תמיד בגדולתו ית' ורוממותו וקדושתו" עכ"ל.**

כלומר, המקיים מצוות "שויתי ה' לנגדי תמיד", וככל שנתפרט בשו"ע (אוי"ח סי' רל"א) – כל מעשיו הם בשירותו של ה' וכל מעשה שעושה נהיה חשוב מאד. ומסכם רמח"ל: "וכבר אמרתי שאין האדם יכול לעשות בזה מצדו אלא להתעורר בדבר ולהשתדל עליו. וזה אחרי שכבר ימצאו בו כל המדות הטובות שזכרנו עד הנה, מתחילת הזהירות ועד יראת חטא. בזאת יבוא אל הקודש ויצליח" עכ"ל.

הרי שבניגוד לדברי רש"י ורמב"ן אשר דבריהם מבוססים על שלילה, כלומר על צמצום ועל התמעטות התאוות; בא רמח"ל להדגיש את החיוביות ב"קום ועשה". על האדם לאכול ולשתות ולישון ולעסוק במקצוע המפרנס אותו, ולבנות קשריו החברתיים, ולקיים כל שאר צרכי האדם, אבל מתוך מחשבה תחילה כיצד עושים בזאת למען קידום הרעיון האלוהי בעולם. "קודש" זה הוא מענין "גודש", שהאדם כל כך מתמלא רעיון הדביקות בה', עד שיש אפילו תוספת למעלה מגבולות הכלי, כמו "גדיש תבואה", ובזה מועיל גם לכלל היצירה. וכאמור, רעיון זה מתחבר לדברי רש"ר הירש ו"הכתב והקבלה" הנ"ל.

מלה אחרונה כאן לענין בירור זה. האם חז"ל גם הם היו בדיעה זו של רמח"ל?
ודאי כי כן. הנה חז"ל הגישו לנו "סולם עליות" האדם במוסריותו, תורה מביאה לידי זהירות, לידי זריזות, לידי נקיות, לידי פרישות, לידי טהרה וכו' (ע"ז דף כ:). והנה –

- דברי רש"י (להתרחק מהערייות) הם שייכים למעלת **זהירות** או **נקיות** בלבד, בתחילת העלייה.
- ודברי רמב"ן על "קדש עצמך במותר לך" הם שייכים לענין של "**פרישות**".
- אבל סוף כל סוף חז"ל קבעו מדת "**קדושה**" בסוף הסולם, בסוף הרשימה, והיא משהו אחר! וכאן ראייה להסברו של רמח"ל.

על גישתו החיובית של רמח"ל להשגת הקדושה, שמעתי לראשונה מד"ר. משה קירשבוים.